

บทสวดมนต์แปล อธิปัติจะยตา ในปัจฉิมสมาธิ

และ

ธัมมปทังสนปาฐะ

หน้ทะ มะยัง ปะฏิจะสะมุปาทะธัมเมสุ อธิปัติจะยตาธัมมะปาฐัง ภะณามะ เส.

กะตะโม จะ ภิกกะเว ปะฏิจะสะมุปาโท? ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย!
กัปปัจฉสมุปปาท เป็นอย่างไรเล่า?

(๑) ชาติปปัจจะยา ภิกกะเว ชะรามาธะณัง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะ
ชาติเป็นปัจจัย, ชรามรณะย่อมมี. อุปปาทา วา ภิกกะเว ตะถาคะตานัง,
อะนุปปาทา วา ตะถาคะตานัง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะเหตุที่พระตถาคต
ทั้งหลาย, จะบังเกิดขึ้น ก็ตาม, จะไม่บังเกิดขึ้น ก็ตาม, วิฑาเว สา ธาตุ,
ธรรมาตุณัณ ย่อมตั้งอยู่แล้ว นั้นเทียว, ธัมมัญญิตะตา, คือความตั้งอยู่แห่งธรรมตา,
ธัมมะนิยามะตา, คือความเป็นกฎตายตัวแห่งธรรมตา, อธิปัติจะยตา, คือความ
ที่เมื่อมีสิ่งหนึ่ง เป็นปัจจัย, สิ่งหนึ่ง จึงเกิดขึ้น.

ตัง ตะถาคะโต อะภิสัมพุชชะติ อะภิสะเมติ, ตถาคตย่อมรู้พร้อมเฉพาะ
ย่อมถึงพร้อมเฉพาะ, ซึ่งธรรมาตุณัณ, อะภิสัมพุชชะติว่า อะภิสะเมติว่า, ครันรู้พร้อม
เฉพาะแล้ว ถึงพร้อมเฉพาะแล้ว, อาจิกกะติ เทเสติ, ย่อมบอก ย่อมแสดง, ปัญญะเปติ
ปัญญะเปติ, ย่อมบัญญัติ ย่อมตั้งขึ้นไว้, วิวะระติ วิวะระติ, ย่อมเบียดเผย ย่อมจำแนก
แจกแจง, อุตตานิกะโรติ, ย่อมทำให้เป็นเหมือนการหงายของที่คว่ำ, ปัสสะถาติ จาหะ,
ชาติปปัจจะยา ภิกกะเว ชะรามาธะณัง, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ตุก่อนภิกษุ
ทั้งหลาย! ท่านทั้งหลายจงมาดู, เพราะชาติเป็นปัจจัย, ชรามรณะย่อมมี.

อิติ โห ภิภะเว, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะเหตุทั้งนี้แล, ยา คัตถะ
ตะละตา, ธรรมชาติโต ในกรณีนั้น, อันเป็นตอตา, ก็คือความเป็นอย่างนั้น,
อะวิตะละตา, เป็นอวิตตตา, คือความไม่ผิดไปจากความเป็นอย่างนั้น, อะนัญญะตะละตา,
เป็นอนัญญะตตตา, ก็คือความไม่เปลี่ยนไปโดยประการอื่น, อิทัปปัจจะตะละตา, เป็น
อิทัปปัจจยตา, คือความที่เมื่อมีสิ่งนี้ เป็นปัจจัย, สิ่งนี้สิ่งนี้ จึงเกิดขึ้น.

อะยัง วุจจะติ ภิกขะเว ปฏิจจะสมุปปาโท, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย!
ธรรมนี้ เราเรียกว่า ปฏิจสมุปบาท, (คือธรรมอันเป็นธรรมชาติ อาศัยกันแล้วเกิดขึ้น.),^๑

(๒) ภะวะปัจจะยา ภิกขะเว ชาติ, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะ
ภพเป็นปัจจัย, ชาติย่อมมี. ปัสสะเถติ จาหะ, ภะวะปัจจะยา
ภิกขะเว ชาติ, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! ท่านทั้งหลาย
จงมาดู, เพราะภพเป็นปัจจัย, ชาติย่อมมี.

(๓) อุปาทานะปัจจะยา ภิกขะเว ภะโว, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะ
อุปาทานเป็นปัจจัย, ภพย่อมมี. ปัสสะเถติ จาหะ, อุปาทานะปัจจะยา
ภิกขะเว ภะโว, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! ท่านทั้งหลาย
จงมาดู, เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย, ภพย่อมมี.

(๔) ตัณห์หาปัจจะยา ภิกขะเว อุปาทานัง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะ
ตัณหาเป็นปัจจัย, อุปาทานย่อมมี. ปัสสะเถติ จาหะ, ตัณห์หาปัจจะยา
ภิกขะเว อุปาทานัง, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! ท่านทั้งหลาย
จงมาดู, เพราะตัณหาเป็นปัจจัย, อุปาทานย่อมมี.

๑. ข้อที่ (๑) สวดเติมอย่างไร. ข้อที่ (๒)-(๓)-(๔) จนถึงข้อที่ (๑๐), ก็สวดเติมอย่างนั้น. แต่สำหรับ
ข้อที่ (๑๑) นั้น พิมพ์ไว้เต็ม อย่างข้อที่ (๑) แล้ว; ทั้งนี้ เพื่อประหยัดเนื้อที่.

(๕) เวทีนาบัจจะยา ภิกขเว ตัณหา, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะ เวทีนาเป็นบัจจย, ตณหาย่อมมี. บัณฑิต จาหะ, เวทีนาบัจจะยา ภิกขเว ตัณหา, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! ท่านทั้งหลาย จงมาตุ, เพราะเวทีนาเป็นบัจจย, ตณหาย่อมมี.

(๖) ผัสสะบัจจะยา ภิกขเว เวทีนา, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะ ผัสสะเป็นบัจจย, เวทีนาย่อมมี. บัณฑิต จาหะ, ผัสสะบัจจะยา ภิกขเว เวทีนา, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! ท่านทั้งหลาย จงมาตุ, เพราะผัสสะเป็นบัจจย, เวทีนาย่อมมี.

(๗) สฬายะตะนะบัจจะยา ภิกขเว ผัสโส, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะ สฬายะตะนะเป็นบัจจย, ผัสสีย่อมมี. บัณฑิต จาหะ, สฬายะตะนะบัจจะยา ภิกขเว ผัสโส, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! ท่านทั้งหลายจงมาตุ, เพราะสฬายะตะนะเป็นบัจจย, ผัสสีย่อมมี.

(๘) นามะรูปะบัจจะยา ภิกขเว สฬายะตะนัง, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะนามะรูปะเป็นบัจจย, สฬายะตะนีย่อมมี. บัณฑิต จาหะ, นามะรูปะบัจจะยา ภิกขเว สฬายะตะนัง, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! ท่านทั้งหลายจงมาตุ, เพราะนามะรูปะเป็นบัจจย, สฬายะตะนีย่อมมี.

(๙) วิญญานะบัจจะยา ภิกขเว นามะรูปัง, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะ วิญญานะเป็นบัจจย, นามะรูปีย่อมมี. บัณฑิต จาหะ, วิญญานะบัจจะยา ภิกขเว นามะรูปัง, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! ท่านทั้งหลายจงมาตุ, เพราะวิญญานะเป็นบัจจย, นามะรูปีย่อมมี.

(๑๐) สังขาระบัจจะยา ภิกขเว วิญญานัง, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะ สังขาระเป็นบัจจย, วิญญานีย่อมมี. บัณฑิต จาหะ, สังขาระบัจจะยา ภิกขเว วิญญานัง, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ทูก่อนภิกษุทั้งหลาย! ท่านทั้งหลายจงมาตุ, เพราะสังขาระเป็นบัจจย, วิญญานีย่อมมี.

(๑๑) อะวิชาปัจจะยา ภิกขเว สังขารา, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะ
อวิชาเป็นปัจจัย, สังขารทั้งหลายย่อมมี. อุปปาทา วา ภิกขเว ตะถาคะตานัง,
อะนุปปาทา วา ตะถาคะตานัง, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะเหตุที่พระตถาคต
ทั้งหลาย, จะบังเกิดขึ้น ก็ตาม, จะไม่บังเกิดขึ้น ก็ตาม, ฐิตาวะ สา ธาตุ,
ธรรมชาตุนั้น ย่อมตั้งอยู่แล้ว นั่นเทียว, ธัมมัญญิตะตา, คือความตั้งอยู่แห่งธรรมตา,
ธัมมะนิยามะตา, คือความเป็นกฎตายตัวแห่งธรรมตา, อิทัปปัจจะยะตา, คือความ
ที่เมื่อมีสิ่งนี้สิ่งนั้น เป็นปัจจัย, สิ่งนี้สิ่งนั้น จึงเกิดขึ้น.

ทั้ง ตะถาคะโต อะภิสัมพุทฺธะติ อะภิสะเมติ, ตถาคตย่อมรู้พร้อมเฉพาะ
ย่อมถึงพร้อมเฉพาะ, ซึ่งธรรมชาตุนั้น, อะภิสัมพุทฺธัตถิว่า อะภิสะเมตถิว่า, ครั้นรู้พร้อม
เฉพาะแล้ว ถึงพร้อมเฉพาะแล้ว, อาจิกะติ เทเสติ, ย่อมบอก ย่อมแสดง, ปัญฺญะเปติ
ปัญฺญะเปติ, ย่อมบัญญัติ ย่อมตั้งขึ้นไว้, วิวะระติ วิชะระติ, ย่อมเบียดเผย ย่อมจำแนก
แจกแจง, อุตตานิกะโรติ, ย่อมทำให้เป็นเหมือนการหยายของที่คว่ำ, ปัสสะถาติ จาหะ,
อะวิชาปัจจะยา ภิกขเว สังขารา, และได้กล่าวแล้วในบัดนี้ว่า, ตุก่อนภิกษุ
ทั้งหลาย! ท่านทั้งหลายจงมาดู, เพราะอวิชาเป็นปัจจัย, สังขารทั้งหลายย่อมมี.

อติ โข ภิกขเว, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะเหตุดังนี้แล, ยา ตัตตริ
ตะถะตา, ธรรมชาตุนั้น, อันเป็นตถตา, คือความเป็นอย่างนั้น,
อะวิตะถะตา, เป็นอวิตถตา, คือความไม่ผิดไปจากความเป็นอย่างนั้น, อะนัญญะถะตา,
เป็นอนัญญถตา, คือความไม่เป็นไปโดยประการอื่น, อิทัปปัจจะยะตา, เป็น
อิทัปปัจจยตา, คือความที่เมื่อมีสิ่งนี้สิ่งนั้น เป็นปัจจัย, สิ่งนี้สิ่งนั้น จึงเกิดขึ้น.

อะยัง วุจจะติ ภิกขเว ปะฏิจะสะมุปปาโท, ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย!
ธรรมนี้ เราเรียกว่า ปฏิจสมุปปาโท, (คือธรรมอันเป็นธรรมชาติ อาศัยกันแล้วเกิดขึ้น.)
อติ. ดังนี้แล.

-(บาลีทสมสูตร นิกายส. นิกาย. ส. ๑๖/๓๐/๖๑.)

หันทะ มะยั ถัมมะปะหังสะนะสะมาทะปะนาทิวะจะนะปาฐัง ภะณามะ เส.

เอวัง สักขาโต ภิกขเว มะยา ธัมโม, ตูก่อนภิกษุทั้งหลาย !
 ธรรม, เป็นธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว อย่างนี้, อุตตนาโน, เป็นธรรมอันทำให้เป็น
 คุจของคว่ำ ที่หงายแล้ว, วิวะโณ, เป็นธรรมอันทำให้เป็นคุจของบีต ที่บีตแล้ว,
 ปะกาสิโต, เป็นธรรมอันเรากล่าว ประกาศก้องแล้ว, ฉินนะปิโลติโก, เป็น
 ธรรมมีส่วนชั่ว อันเรากล่าวเจื่อนออกหมดสิ้นแล้ว, เอวัง สักขาเต โข ภิกขเว
 มะยา ธัมเม, ตูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เมื่อธรรมนี้, เป็นธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว
 อย่างนี้, วลา อะลัง เอวะ, ย่อมเป็นการสมควรแล้ว นั้นเทียว, สัทธาปัพพะชิตะนะ
 คุละปุตตะนะ วิริยัง อาระภิตุง, ที่กุลบุตรผู้บวชแล้วด้วยศรัทธา, จะพึงปรารภการ
 กระทำความเพียร, กามัง ตะโจ จะ นะหารุ จะ อัญญิ จะ อะวะสัสสะตุ,
 ด้วยการอธิษฐานจิตว่า, แม่หนึ่ง เอ็น กระตุก เท่านั้น, จักเหลืออยู่, สระเร
 อุปะสุตตะตุ มังสะโลหิตัง, เนื้อและเลือดในสระนี้ จักเหือดแห้งไป, ก็ตามที,
 ยันตัง ปุริสะถาเมนะ ปุริสะวิริเยนะ ปุริสะปะรักกะเมนะ ปัตตัพพัง, ประโยชน์ใด,
 อันบุคคลจะพึงลุลึงได้ด้วยกำลัง ด้วย ความเพียรความบากบั่น ของบุรุษ, นะ ดัง
 อะปาปณัตถ์ว่า, ปุริสัสสะ วิริยัสสะ สันฐานัง ภะวิสสะตี-ติ, ถ้า ยังไม่บรรลุ
 ประโยชน์นั้นแล้ว, จักหยุดความเพียรของบุรุษเสีย, เป็นไม่มี, ดังนี้.

ทุกขัง ภิกขเว กุสัโต วิหะระติ, ตูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! คนผู้
 เกียจคร้าน ย่อมอยู่เป็นทุกข์, โวกีนโน ปาปะเกหิ อะกุสะเลหิ ธัมเมหิ, ระคน
 อยู่ด้วยอกุศลธรรมอันลามกทั้งหลาย ด้วย, มะหันตัญญะ สะทัตถัง ปะริหาเปติ,
 ย่อมทำประโยชน์อันใหญ่หลวงของตนให้เสื่อม ด้วย. อารทชะวิริโย จะ โข ภิกขเว
 สุขัง วิหะระติ, ตูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลผู้มีความเพียรอันปรารภแล้ว ย่อมอยู่
 เป็นสุข, ปะวิวิตโต ปาปะเกหิ อะกุสะเลหิ ธัมเมหิ, สังต์แล้วจากอกุศลธรรม
 อันลามกทั้งหลาย ด้วย, มะหันตัญญะ สะทัตถัง ปะริปุเรติ, ย่อมทำประโยชน์
 อันใหญ่หลวงของตนให้บริบูรณ์ ด้วย. นะ ภิกขเว หิเนนะ อักคัสสะ ปัตติ
 โหติ, ตูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! การบรรลุธรรมอันเลิศ ด้วยการกระทำอันแล้ว ย่อมมี
 ไม่ได้เลย; อัครเคนะ จะ โข อักคัสสะ ปัตติ โหติ, แต่การบรรลุธรรมอันเลิศ
 ด้วยการกระทำอันเลิศ ย่อมมีได้ แล.

มณฑลปะเยยะมิทัง ภิกขะเว พรหมะจะริยัง, ทุก่อนภิกษุทั้งหลาย!
 พรหมจรรย์นี้ น้ำดื่ม เหมือนมณฑลปะเยยะมิทังโศธาแห่งโค รส; สัตถา สัมมุจฺญโต, ทั้ง
 พระศาสดา ก็อยู่ ณ ที่เฉพาะหน้าแล้ว. ตัสมาตึหะ ภิกขะเว วิริยัง อาระกะถะ,
 ทุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เพราะฉะนั้น, เธอทั้งหลาย จงปรารภความเพียรเกิด,
 อปัตฺตัสสะ บัตติยา, เพื่อการบรรลุถึงซึ่งธรรม อันยังไม่บรรลุ, อะนะริกะตัสสะ
 อะริกะมายะ, เพื่อการถึงทัฬหซึ่งธรรม อันยังไม่ถึงทัฬห, อะสัจฉิกะตัสสะ
 สัจฉิกิริยาเย, เพื่อการทำให้แจ้งซึ่งธรรม อันยังไม่ได้ทำให้แจ้ง, เอวัง โน อะยัง
 อัมหากัง บัพฺพชฺชา, เมื่อเป็นอย่างนี้, บรรพชาของเราทั้งหลาย, อะวังกะตา
 อะวัญญา ภาวิสสะติ, จักเป็นบรรพชาไม่ต่ำทรม, จักไม่เป็นหมั่นเปล่า, สะณะลา
 สะอหระยา, แต่จักเป็นบรรพชาที่มีผล เป็นบรรพชาที่มีกำไร. เยสัง มะยัง
 ปะริญฺชามะ จีวะระปิตฺตะปาตะเสนาสะนะคิลานะบิจะยะเภสัชชะปะริขารัง,
 พวกเราทั้งหลาย บริโภคจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช, ของชนทั้งหลายเหล่านั้น;
 เตสัง เต กาวา อัมเหสุ, การกระทำนั้นๆ ของชนทั้งหลายเหล่านั้น ในเราทั้งหลาย,
 มะหัพพะลา ภาวิสสันติ มะหานิสฺสา-ติ, จักเป็นการกระทำมีผลใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่,
 ตังหน. เอวัง หิ โว ภิกขะเว ลิกขิตฺตพฺัง, ทุก่อนภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลาย พึงทำ
 ความสำเหนียก อย่างนี้แล.

อิตฺตัตถิง วา หิ ภิกขะเว สัมบัสสะมานะ, ทุก่อนภิกษุทั้งหลาย!
 เมื่อบุคคลมองเห็นอยู่ ซึ่งประโยชน์แห่งตน ก็ตาม, อะละเมวะ อปัปะมาเทนะ
 สัมปาเตตุ, ก็ควรแล้วนั้นเทียว, เพื่อยังประโยชน์แห่งตนให้ถึงพร้อม ด้วยความ
 ไม่ประมาท, ปะรัตถิง วา หิ ภิกขะเว สัมบัสสะมานะ, ทุก่อนภิกษุทั้งหลาย!
 เมื่อบุคคลมองเห็นอยู่ ซึ่งประโยชน์แห่งชนเหล่าอื่น ก็ตาม, อะละเมวะ อปัปะมาเทนะ
 สัมปาเตตุ, ก็ควรแล้วนั้นเทียว, เพื่อยังประโยชน์แห่งชนเหล่าอื่นให้ถึงพร้อม ด้วยความ
 ไม่ประมาท, อุกะยัตถิง วา หิ ภิกขะเว สัมบัสสะมานะ, ทุก่อนภิกษุทั้งหลาย!
 หรือว่า เมื่อบุคคลมองเห็นอยู่ ซึ่งประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย ก็ตาม, อะละเมวะ
 อปัปะมาเทนะ สัมปาเตตุ, ก็ควรแล้วนั้นเทียว, เพื่อยังประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายนั้น
 ให้ถึงพร้อม ด้วยความไม่ประมาท, อิติ, ตังหนแล.

-(บาลิตฺตฺยสูตร ทสพลวรรค นิตานส. นิตาน. ส. ๑๖/๓๔/๖๖.)

โปรดแก้คำผิด ใน อิทปิยจยตา

(การนับบรรทัด ให้นับลงตั้งแต่บรรทัดบนสุด คือบรรทัดของเลขหน้า,
ถ้ามี (จล) ให้นับขึ้นมาจากล่าง, เพื่อประหยัดเวลา)

หน้า	บรรทัด	คำที่ผิด	แก้เป็น
[๓๔]	๖ (จล)	ทฎฐิ,	ทฎฐิ.
๘๑	๖ (จล)	กระทันหัน	กระทันหัน.
๑๐๙	๒ (จล)	คือตัว, อิทปิ-ตา	คือตัว อิทปิ-ตา,
๑๒๘	๕	มาช่วย ห้ามให้	มาช่วยห้าม ให้
๑๘๗	๑๒ (จล)	มาหาเราจัก	มาหา เราจัก
๑๙๒	๓	เราจักไม่	'เราจักไม่
๒	๑๑	” กังน	’ กังน”
๒๙๙	๔	ของ อิทปิ-ตา	ของ อิทปิ-ตา.
๓๘๙	๒ (จล)	ทันควัน	ทันควัน แล้วก็ ในเวลาต่อมา

บันทึก

หนังสือชุด “ธรรมเนียมของพุทธศาสน” ที่ได้อัดพิมพ์ขึ้นไว้ในพระพุทธศาสนา
มาจนถึงวันนี้ มีรายชื่อ และเลขหมายประจำเล่ม ดังนี้ :-

ลำดับพิมพ์ออก	ชื่อหนังสือ	เลขประจำเล่ม
(๑)	พุทธประวัติจากพระโอษฐ์	๑
(๒)	อิทัปปัจจยตา	๑๒ [พิมพ์มาฉะครั้งที่ ๒]
(๓)	สันตเสกัพพธรรม	๑๓
(๔)	ธรรมบรรยายระดับมหาวิทยาลัย เล่ม ๑	๓๖
(๕)	พุทธิกจริยธรรม	๑๘
(๖)	ขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์	๓ [พิมพ์มาฉะครั้งที่ ๕]
(๗)	โอสารถัพพธรรม	๑๓ . ก
(๘)	พุทธจริยา	๑๑
(๙)	ตุลาการิกธรรม เล่ม ๑	๑๖
(๑๐)	มหิกถธรรม	๑๗ . ข
(๑๑)	บรมธรรม ภาคต้น	๑๕
(๑๒)	บรมธรรม ภาคปลาย	๑๕ . ก
(๑๓)	อานาปานสติภาวนา	๒๐ . ก
(๑๔)	ธรรมปาฏิโมกข์ เล่ม ๑	๓๑
(๑๕)	สัญญาตาปริทรรค เล่ม ๑	๓๘
(๑๖)	กายธรรมบุดร	๓๗
(๑๗)	ฆราวาสธรรม	๑๗ . ก
(๑๘)	ปรมัตถสภาวะธรรม	๑๔ . ก
(๑๙)	ปฏิปทาปริทรรค	๑๔
(๒๐)	ธรรมบรรยายระดับมหาวิทยาลัย เล่ม ๒	๓๖ . ก